

Technical University of Denmark

LANDSPLANREDEGØRELSEN 2017 – lever ikke op til behovet for en fremadrettet plan

Hendriksen, Kåre; Poppel, Birger; Jørgensen, Ulrik

Published in:
Sermitsiaq

Publication date:
2017

Document Version
Peer-review version

[Link back to DTU Orbit](#)

Citation (APA):

Hendriksen, K., Poppel, B., & Jørgensen, U. (2017). LANDSPLANREDEGØRELSEN 2017 – lever ikke op til behovet for en fremadrettet plan. Sermitsiaq, 2017(46).

DTU Library
Technical Information Center of Denmark

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Forfattere: Kåre Hendriksen (PhD), Birger Poppel (cand.polit.), Ulrik Jørgensen (professor)

LANDSPLANREDEGØRELSEN 2017 – lever ikke op til behovet for en fremadrettet plan

På verdens største ø – Grønland – er vi en meget lille befolkning, der bor spredt på mange bosteder for at kunne udnytte de lokale ressourcer. I praksis fungerer hvert enkelt bosted som en ø med ø-drift herunder egen el- og vandforsyning, og de klimatiske forhold tvinger os flere steder til at have store lagre til forsyning samt til opbevaring af de fisk og skaldyr, vi eksporterer. Og som noget meget vigtigt kan man fra intet bosted pendle til arbejde i et andet bosted på daglig basis. I et land med mange ø-driftssamfund er det helt afgørende at have en samlet planlægning for at få det hele til at hænge sammen og for at finde ud af, hvor vi skal prioritere investeringer og i hvad.

Derfor bliver det katastrofalt, når Finansdepartementet endnu engang udsender en 'Landsplanredegørelse', der ikke svarer på de vigtigste spørgsmål, men som ikke desto mindre – uden debat i Inatsisartut og en bredere offentlighed kan komme til at fungere som beslutningsgrundlag for afgørende beslutninger om bl.a. investeringer i infrastruktur.

Redegørelsen har fem temaer. De første fire vedrører selve bostedsanalysen: 'fordelingen af offentlige anlægsmidler', 'lokalisering af offentlige arbejdspladser', 'urbanisering og flyttemønstre', 'bostedsprofil 2017'. Det femte tema er 'status for nationale og kommunale sektorplaner'. Temaopdelingen rummer et centralt problem, idet bostedsanalysen er tilbageskuende og ikke indeholder analyse af mulige fremtidsscenarier. Sektorplanlægningen, lægges tilsyneladende ud til sektorens egne initiativer, og der stilles ikke spørgsmål til om disse fremmer eller hæmmer udviklingen, og i hvilken udstrækning de påvirker de enkelte bosteder.

Når der er tale om et samfund med ø-drift, er erhvervs- og dermed eksistensgrundlaget afgørende – ikke alene for det enkelte bosteds udvikling, men også for dets betydning for hele Grønland. For de fleste mindre bosteder er erhvervsgrundlaget knyttet til havets levende ressourcer, medens det for de større bosteder ofte er uddannelse og administration.

Forsvinder erhvervsgrundlaget kommer ø-driftssamfund i krise, og de sociale strukturer smuldrer, som vi eksempelvis så det i Paamiut, da torsken forsvandt.

Landplanredegørelsen indeholder en 'sårbarhedsvurdering' af hvert enkelt bosted uden seriøst at vurdere bostedernes aktuelle og mulige fremtidige erhvervs- og dermed eksistensgrundlag.

Hvis et bosted skal kunne udnytte de lokale erhvervsmuligheder, er det afgørende for ø-driftssamfund, om der dels er mennesker med de nødvendige kompetencer, dels om der er den nødvendige infrastruktur til at understøtte erhvervsudviklingen. Lidt forenklet sagt er det ligeegyldigt, at der ved et bosted er masser af fisk, hvis der ikke er nogle indbyggere, der kan eller vil fiske fisken eller forarbejde den indhandlede fisk. Eller hvis der ikke findes det nødvendige indhandlingsanlæg, og hvis det ikke forsynes med den nødvendige elektricitet og rent vand til forarbejdningen.

Sårbarhedsanalysen ser ikke fremad

Frem for at bidrage med en vurdering af, hvor Grønland som samlet samfund skal støtte op om de enkelte bosteder med at sikre uddannelse og den nødvendige infrastruktur til at udnytte og udvikle erhvervsmulighederne, ender landsplanredegørelsen med at vurdere bostedets 'sårbarhed' i et tilbageblik på fortidens fejl og mangler med vægt på enkelte og relativt tilfældigt valgte parametre. Og for at føje spot til skade, vægtes disse parametre ens. For hver af de valgte parametre vægtes 'sårbarheden' fra 1 som den laveste til 5, som er den største sårbarhed. Og helt grotesk bliver det så, når bostedets indhandling målt pr. indbygger tillægges den samme værdi som antallet af normerede tandlægestillinger eller det årlige antal anløb af krydstogtskibe. For hvem havde forestillet sig, at alle landets bosteder skulle have egen tandlæge? Det ville være en helt ualmindelig dårlig prioritering af landets knappe økonomiske ressourcer.

Og når vi ved, at krydstogtturister er den turistgruppe, der bidrager mindst til bostedets økonomi, var det måske mere relevant at vurdere de enkelte bosteders muligheder for fremtidig turismeudvikling for målgrupper, der vil bidrage til bostedets økonomiske udvikling. Landsplanredegørelsens sårbarhedsvurdering mangler endvidere en række afgørende parametre som: Bostedets bidrag til eksportindkomsten – eller bostedets forbrug af importvarer. Og hvorfor indgår bostedets kapacitet på bygge- og anlægsområdet, der flere steder har stor beskæftigelsesmæssig betydning, ikke?

Den største udfordring er dog, at der ikke er nogen forskel i de enkelte parametres vægt.

En statistisk vurdering

En anden helt afgørende problemstilling er, at landsplanredegørelsen giver et statistisk billede af det enkelte bosted og på ingen måde forholder sig til udviklingsmuligheder. Hvis vi skal styrke Grønlands økonomi og dermed muligheder for selvstændighed, er det helt afgørende at støtte op om de steder, hvor der er muligheder for at udvikle et værdiskabende erhvervsgrundlag. I den forbindelse er det udviklingsmulighederne og ikke bostedets størrelse, der er afgørende, og en forudsætning for at udvikle disse muligheder, er at der investeres i den nødvendige infrastruktur. Med andre ord skal Landsplanredegørelsen bidrage til den nødvendige prioritering, men en sådan prioritering kan ikke baseret på et statistisk billede.

I et erhvervsudviklingsperspektiv er det relativt uinteressant, om et bosted i dag har atlantkaj og høje el- og vandpriser. Det interessante er, om det samfundsmæssigt vil være en god ide at investere i udviklingen af bostedets infrastruktur, og om der eksempelvis vil være muligheder for at udvikle vedvarende energi eller billigere vand til fiskeforarbejdningen.

Nogle faktuelle fejl

Som nævnt er noget af det vigtigste for et ø-driftssamfunds udviklingsdynamik dets erhvervs- og dermed eksistens grundlag, og om der findes den nødvendige infrastruktur.

Som eksempel har vi valgt Innaarsuit, der – målt pr. indbygger – har Grønlands største eller næststørste indhandling, primært af hellefisk. Trods det kommer Innaarsuit ud med en sårbarhedsscore på 3, når det gælder indhandling pr. bosted, medens Nuuk, der kun har en ganske beskedne indhandling målt pr. indbygger, har en sårbarhed på 1. Hvad forklarer denne markante forskel? Og hvorfor har Nuuk en sårbarhed på indhandling pr. bosted på 1, når Sisimiut, der i kroner og ører har den nøjagtigt samme samlede indhandling, har en sårbarhed på 3?

Tilsvarende paradoks afdækkes, hvis der ses på de enkelte bosteders beskæftigelsesgrad.

Sårbarhedsparameteren – 'beskæftigelsesgrad' er defineret som *Befolkningen pr. bosted i alderen 15+. Inddeling i beskæftiget, ledig eller uden for arbejdsmarkedet*. For Innaarsuit bliver sårbarheden for beskæftigelse den højst mulige på 5, medens sårbarheden for Nuuk er den

mindst mulige på blot 1. Vi ved alle, at Nuuk er udfordret af arbejdsløshed i visse socialgrupper og har en relativt stor ungdomsarbejdsløshed. Modsat er der stort set ingen arbejdsduelige i Innaarsuit, der ikke er i beskæftigelse, og hovedbeskæftigelsen er enten fiskeri af hellefisk eller arbejde på indhandlingsstedet. Pointen er, at jollefiskerne og fangerne i statistikken ikke indgår som beskæftigede, og derfor bon'er Innaarsuit ud med en meningsløs høj 'sårbarhed'.

Innaarsuit er formodentlig det bosted i Grønland, der målt pr. indbygger har det største bidrag til den grønlandske eksportindkomst, og som følge deraf har Innaarsuit Grønlands højeste gennemsnitlige skattepligtige husstandsindkomst på 532.634 kr. i 2016, medens den gennemsnitlige skattepligtige husstandsindkomst i Nuuk var på 532.282 kr.

Det er med andre ord helt meningsløst, når Innaarsuit målt på de væsentligste erhvervsparametre ender ud med en høj sårbarhed og i forhold til det, der benævnes som økonomisk sårbarhed, vurderes som ringere stillet end samtlige byer bortset fra Kangaatsiaq og Ittoqqortoormiit. Bl.a. Paamiut, Nanortalik, Narsaq og Tasiilaq, der alle har større arbejdsløshed og sociale problemer er ifølge landsplanredegørelsen mindre økonomisk sårbare.

Desværre en gentagelse af en fiasko

Processen har været tre år under vejs, og i 2015 debatterede Inatsisartut *'Den nødvendige koordinering. Landsplanredegørelse 2015'*, der fastlagde rammerne for det videre arbejde. I 2016 fremsendte Naalakkersuisoq *'Den nødvendige prioritering. Landsplanredegørelse 2016'*, der blandt andet til manges undren konkluderede, at Tasiilaq med sine mange sociale problemer var Grønlands mindst sårbare bosted (LPR2016). Redegørelsen kom imidlertid aldrig til debat i Inatsisartut, fordi den blev trukket tilbage. I følge formand for Naalakkersuisoq Kim Kielsen ville der *"blive udarbejdet en helt ny landsplanredegørelse, som kommer til debat i 2017. Og Kim Kielsen begrunder beslutningen med, at den nuværende redegørelse trækker fronterne for hårdt op, når det gælder bygdernes fremtid."* (<http://sermitsiaq.ag/landsplanredegørelse-skrottet>).

Det var ikke mindst følgende del af LPR2016, der provokerede et flertal af Inatsisartutpolitikerne:

"Desuden anbefaler Landsplanredegørelse 2016, at bemyndigelse gives til et udvalg eller en arbejdsgruppe med det kommissorium at udarbejde konkrete forslag til i hvilke bosteder, de lokale centre kan placeres. Det vil dermed blive udvalget eller arbejdsgruppen, som gives bemyndigelse til at pege på hvilke bosteder, der skal prioriteres op, og hvilke bosteder, der skal prioriteres ned.

Samtidig skal udvalget eller arbejdsgruppen have bemyndigelse og rådighed over midler til at iværksætte tiltag, som skal give de bosteder, der prioriteres ned, en velordnet planlægning for nedlukning." (LPR2016:158)

Det første, der derfor undrer, når man læser det udkast til landsplanredegørelse for 2017 (LPR2017), der sendtes i høring den 3. oktober i år er derfor, at man tilsyneladende betragter LPR2017 som den tredje i en trilogi af landsplanredegørelser, hvilket stemmer dårligt overens med Kim Kielsens formulering 'en helt ny landsplanredegørelse'. Heller ikke processen svarer til udmeldingen fra formanden for Naalakkersuisut '..., som kommer til debat i 2017', idet LPR2017 alene planlægges omdelt til medlemmerne af Inatsisartut.

Det er på flere måder dybt problematik.

Dels fordi LPR2017 konstaterer, at *"der er aktuelt ikke konkrete planer om udarbejdelse af yderligere landsplanredegørelser de førstkommende år."*, dels fordi LPR2017 er uegnet som grundlag for den fysiske og økonomiske planlægning de kommende år, og sidst men ikke mindst, fordi der er et meget stort behov for en egentlig demokratisk debat, der bl.a. bør omfatte anbefalingerne fra bygdekonferencen i maj 2017.

Formålet med Landsplanredegørelserne er opridset i Naalakkersuisoq for Finanser og Skatters forord til 2017-landsplanredegørelsen – herunder, at redegørelserne *'skal skabe transparens og klarlægge en række bagvedliggende forudsætninger og tendenser'*, og videre pointeres det, at det er politikernes opgave på baggrund af redegørelserne at *'træffe beslutning om hvilken vej, man politisk ønsker at gå for at nå de fælles politiske mål.'*

Sammenfatning – der er behov for en fremadskuende redegørelse

Sammenfattende er det vores vurdering, at Landsplanredegørelse 2017 ikke i sin nuværende form kan anvendes som et planværktøj, der er med til at kvalificere de nødvendige samfundsmæssige beslutninger om bl.a. investeringer i infrastruktur i bredeste forstand. Det er afgørende, at infrastrukturinvesteringerne foregår de steder, hvor der er et potentiale for erhvervsudvikling, der kan understøtte den nødvendige eksportudvikling, turismeudvikling samt udvikling af det grønlandske hjemmemarked i forhold til eksempelvis øget selvforsyning med fødevarer, tjenesteydelsesområdet etc.

Det indebærer, at der vil være steder, hvor det skal fravælges at investere i – eller hvor der skal holdes tilbage med investeringerne. Her er det ikke bostedets aktuelle størrelse men dets udviklingspotentialer, der bør være afgørende. Og Landsplanredegørelse 2017 bidrager på ingen måde til en tilstrækkeligt nuanceret forståelse af de enkelte bosteder.

I Landsplanredegørelsen 2017's 'opsamling' fremhæves nødvendigheden af at '*koordinere*', '*prioritere*' og '*samarbejde og skabe transparens i planlægningen*'.

Vi deler helt opfattelsen af denne nødvendighed og i forlængelse af vore kommentarer, og kritik af LPR 2017 må vi derfor anbefale, at Landsplanredegørelsen hverken i høringsversionen, eller en eventuel lettere revideret udgave godkendes (i skrivende stund kender vi ikke resultatet af høringsrunden). Der bør igangsættes en proces med henblik på dels metodeudvikling dels indsamling af de nødvendige data. Det er således også vores opfattelse, at arbejdet med landsplanredegørelser skal fortsættes med inddragelse af et bredt spektrum af fagpersoner og interessenter – ikke mindst bør repræsentanter for landets byer og bygder inddrages i en demokratisk proces. Det er i høj grad lokalbefolkningen, der er eksperter i de vilkår, deres bosteder har udviklet sig under og de ressourcer, der måtte være tilstede for den fremtidige udvikling.